

1. Dulliau o greu cwricwlwm

Mae tri phrif ddull o greu cwricwlwm. Ategir y dulliau hyn gan ideolegau gwahanol ac maent yn cyd-fynd â gwahanol ddamcaniaethau dysgu a dulliau addysgu. Mae Kelly (2009) yn disgrifio'r tri phrif ddull gweithredu fel: cynnwys-ganolog, cynnyrch-ganolog a phroses-ganolog.

Yn ymarferol, gall rhai elfennau o'r dulliau fynd yn gymysg; nid yw hyn yn golygu y dylent fod yn gymysg, yn syml, mae'n gydnabyddiaeth y gall fod gwahaniaethau rhwng y cwricwlwm *arfaethedig* a'r cwricwlwm wrth iddo gael ei weithredu (neu ei *ddeddfu*). Weithiau mae'r gwahaniaethau hyn yn ailddehongliadau, ond weithiau maent yn gamgymhariadau sy'n arwain at arferion nad ydynt yn gyson â'r cwricwlwm fel y bwriadwyd.

1.1. Cynnwys-ganolog (addysg fel trawsyriad o gynnwys/gwybodaeth-ganolog)

Mae'r farn hon o'r cwricwlwm yn ei osod yn seiliedig ar gynnwys i'w ddysgu trwy gwricwlwm sy'n seiliedig ar bynciau ysgol sy'n tynnu cynnwys o'r disgyblaethau ehangach sy'n gysylltiedig â nhw. Mae'r ffocws ar wybodaeth, ac ar ddiwylliant i'w drosglwyddo i blant a phobl ifanc.

Ystyrir bod gwybodaeth pwnc/disgyblaethol yn werthfawr ynddi'i hun. Mae addysg hefyd yn cael ei hystyried yn gynhenid werthfawr oherwydd ei bod yn arwain at ddatblygiad deallusol. Mae ffocws ar ddysgu fel ennill gwybodaeth.

1.1.1 Elfennau allweddol

Mae Ellis (2003) a Schiro (2013) yn crynhoi elfennau allweddol y dull hwn fel:

Pwyslais	• Canolbwyntio ar ddeunydd pwnc o ddisgyblaethau academiaidd • Dysgu'n canolbwyntio ar yr hyn a ystyrir yn bwysig i'w wybod mewn pynciau/disgyblaethau • Man cychwyn ar gyfer datblygu'r cwricwlwm yw gwybodaeth ddisgyblaethol/pwnc – pa fathau o wybodaeth sy'n ganolog? Pa ffyrdd o feddwl, rhesymu a deall sy'n angenrheidiol os ydym am ddweud bod disgybl wedi'i ddysgu? • Cwmpas a dilyniant trefnus y cynnwys
Addysgu	• Cwricwlwm dan gyfarwyddyd yr athro • Athro fel ysgolhaig, dysgwr fel nofis • Strategaethau addysgu amrywiol • Athrawon fel cyfryngwyr gwybodaeth
Dysgu	• Meistrolaeth ar y cynnwys • Dysgwr yn dod yn wybodus/ysgolheigaidd • Datblygiad gwybyddol yw dysgu • Gwybodaeth yn fodd i'r disgyblion ddeall eu byd
Amgylchedd	• Ffocws academiaidd • Pwnc/disgyblaeth ganolog • Cynnydd fel datblygiad gwybodaeth • Gwybyddol
Asesiad	• Profion/arholiadau ffurfiol • Asesiad ar sail safonau

1.2 Cynnyrch-ganolog (addysg fel offeryn)

Mae'r safbwynt hwn o'r cwricwlwm yn canolbwyntio ar ddeilliannau dysgu ac mae'n seiliedig yn gyffredinol ar nodau ac amcanion (neu, yn fwy cyfredol, bwriadau dysgu). Mae'n dueddol i fod â chyfeiriadedd ymddygiadol at ddysgu - gan ddefnyddio, er enghraifft, tacsonomeg canlyniadau dysgu fel Bloom neu SOLO i ddiffinio canlyniadau dysgu (y caiff dysgu ei asesu yn eu herbyn).

Gwelir addysg a dysgu mewn termau offerynnol: maent yn arwain ato, a'r hyn y maent yn galluogi plentyn neu berson ifanc i'w wneud. Mae dibenion addysgol wedi'u fframio yn y dull hwn fel canlyniadau addysgu a dysgu. Mae ffocws ar ddysgu fel cyrhaeddiad canlyniadau.

Mae gwreiddiau'r dull cwricwlwm sy'n canolbwyntio ar gynnyrch yn perthyn i seicoleg ymddygiad yr 20fed ganrif – poblogeiddiwyd y model gan yr addysgwr Americanaidd Ralf Tyler (1902-1994) a oedd yn gweithio ym maes asesu a gwerthuso.

1.2.1 Elfennau allweddol

Mae Schiro (2013) yn crynhoi elfennau allweddol y dull hwn fel:

Pwyslais	• Canolbwyntio ar 'amcanion terfynol' y cwricwlwm: gweithio tuag yn ôl o'r nodau/canlyniadau a dibenion trosfwaol i benderfynu beth sydd i'w addysgu/ddysgu • Dilyniannu dysgu tuag at amcanion dysgu: pa weithgareddau y mae angen eu datblygu, gwybodaeth, agweddau ac arferion os ydym am ddweud bod disgybl wedi'i ddysgu? • Dysgu fel newid ymddygiad
Addysgu	• Dan gyfarwyddyd athro • Athro yn siapia ymddygiad dysgu • Athro yn sicrhau bod y disgyblion yn gweithio drwy dasgau cwricwlaidd
Dysgu	• Profiadau dysgu yn rhoi cyfleoedd ymarfer • Profiadau dysgu yn adeiladu'n ddilyniannol ac yn cynhyrchu effaith gronnus • Dysgwr yn dod yn fwy cymwys a galluog
Amgylchedd	• Pynciau fel amgylcheddau dysgu • Athro yn rheoli dysgu effeithlon • Cynnydd yn erbyn canlyniadau dysgu • Ymddygiadwr – gwybyddol- ymddygiadol
Asesiad	• Asesu dysgu yn erbyn canlyniadau dysgu • Asesiad crynodol yn gwerthuso cyflawniad amcanion • 'mesur'/tracio cyrhaeddiad

1.3 Proses-ganolog (addysg fel datblygiad/canolbwyntio ar y dysgwr)

Datblygodd Stenhouse y dull proses o ddylunio'r cwricwlwm oherwydd ei bryderon am y dull dysgu sy'n canolbwyntio ar gynnyrch. Mae ei farn ef yn gweld y cwricwlwm yn canolbwyntio ar brosesau dysgu a datblygu. Mae'r dull hwn yn symud yn sylweddol oddi wrth y dull sy'n canolbwyntio ar gynnyrch: nid yw dibenion addysgol bellach yn cael eu fframio fel canlyniadau a nodau i'w cyflawni ond yn hytrach yn nhermau prosesau addysgol.

Yn gyffredinol, mae'r prosesau hyn yn ymwneud â datblygiad cyfannol y dysgwr ac felly gellir ystyried hwn fel dull cwricwlwm sy'n canolbwyntio mwy ar y dysgwr na'r dulliau cynnyrch neu gynnwys. Mae'n gweld dogfennau cwricwlwm nid fel setiau o ddeilliannau ond fel datganiadau o'r egwyddorion a'r prosesau y mae addysg yn ceisio eu hyrwyddo ac mae'n gweld addysg fel proses o ddatblygu.

Tra datblygodd Stenhouse feddwl ar y dull proses, mae ei wreiddiau yn gored yng ngwaith John Dewey (1859-1952). Mae dylanwad Dewey i'w weld yn Adroddiad Hadow ym 1931 sy'n cyfleu ysbryd dull proses: 'Mae'r cwricwlwm i'w feddwl yn nhermau gweithgaredd a phrofiad yn hytrach na'r wybodaeth i'w chaffael a'r ffeithiau i'w storio.'

1.3.1 Elfennau allweddol

Mae Ellis (2003) a Schiro (2013) yn crynhoi'r elfennau allweddol canlynol o'r dull hwn fel:

Pwyslais	• Ffocws ar brofiad neu broses ar gyfer dysgu: addysgu fel proses o dwf • Ymagwedd astudiaethau integredig • Canolbwyntio ar ddiddordebau dysgwyr • Cyrsiau astudio mwy hyblyg • Datblygiad priodol • Pwyslais y byd go iawn • Ymagwedd integredig at yr hyn a ddysgir yn hytrach na phynciau ar wahân
Addysgu	• Athro yn hwyluso, creu cyfleoedd ar gyfer dysgu • Dysgu cyfoedion/mentora cyfoedion • Annog grymuso disgyblion, ymreolaeth, datblygu galluoedd yn ymwneud â dewisiadau personol, penderfyniadau a dyfarniadau
Dysgu	• Cydweithredol • Perthynol • Gweithgareddau ymholi/darganfod/ystyrlon • Diddordebau a ysgogir gan ddisgyblion/dysgwyr • Unedau pwnc, dysgu prosiect, rhyngddisgyblaethol
Amgylchedd	• Amgylcheddau 'cyfoethog o bosibiliadau... sy'n gwahodd y plant i ymgymryd ag archwilio estynedig a datrys problemau' (Edwards yn Schiro, t.138) • Deongliadol/ deongliadol cymdeithasol • Cynnydd parhaus: dim gradd: unigolyddol • Pwslais ar effaith • Dull mwy hyblyg o ddysgu • Ni ellir gwahanu agweddau gwybyddol ac effeithiol ar ddatblygiad: ymagwedd gyfannol
Asesiad	• Ffurfiannol • Wedi'i ysgogi gan fyfyrwyr • Dilys • Myfyriol

2. Cyfeiriadau

A.K. Ellis (2003) *Exemplars of Curriculum Theory*. Taylor & Francis Group

A.V. Kelly (2009) *The Curriculum: Theory and Process*. SAGE publications
M. Schiro (2013) *Curriculum Theory*. SAGE publication